

Asia: VN/2750/2020

Rikosasioiden sovittelupalveluiden siirto oikeusministeriön hallinnonalalle. Ohjausryhmän raportti ja esitys.

Lausunnonantajan lausunto

Pidätkö perusteltuna rikos- ja riita-asioiden sovittelun siirtämistä sosiaali- ja terveysministeriön hallinnonalalta oikeusministeriön hallinnonalalle?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sosiaali- ja terveysministeriö on ollut mukana ohjausryhmässä ja raportin valmistelussa. Sovittelun hallinnonalan muutosehdotus perustuu perusteellisiin taustaselvityksiin kuten selvityshenkilön raporttiin, asiantuntijakuulemisiin sekä sidosryhmille tehtyjen kyselyjen ja haastattelujen tuloksiin.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan oikeusapu- ja edunvalvontapalvelujen yhteydessä, mahdollisesti perustettavassa valtakunnallisessa oikeusapu- ja edunvalvontavirastossa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

STM:n näkemyksen mukaan tämä on paras esitetystä vaihtoehdoista. Sovittelupalvelujen tuottamisessa oikeusapu- ja edunvalvontaviraston palveluiden yhteydessä saataisiin hallinnollisesti huomattavaa synergiaetua. Uuden, pienen sovitteluviraston perustaminen olisi kalliimpaa ja pieni virasto olisi haavoittuvaisempi. Sovittelusta tulisi säätää kuitenkin omassa substanssilaisissa kuten tähänkin asti.

Pidätkö perusteltuna sitä, että sovittelupalvelut tuotetaan valtion palveluina siten, että sovitteluhenkilöstö olisi valtion virkamiehiä?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Tämä olisi huomattavasti nykyistä tasapuolisempi tilanne, sillä se yhtenäistäisi valtakunnallisesti sovittelupalveluja ja myös sovitteluhenkilöstön toimintaa, oikeuksia ja vastuita.

Pidätteko perusteltuna, että joissakin erityistilanteissa palvelu voitaisiin tuottaa ostopalvelusopimuksin, kun palveluntarve sitä edellyttää?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Joissakin erityistilanteissa ostopalvelusopimus voi olla paras ja joustavin vaihtoehto ja siksi tämä vaihtoehto on tärkeää pitää mahdollisena.

Millä keinoin voidaan mielestänne varmistaa, että sovittelun erityispiirteet säilyvät vaihtoehtoisten konfliktinratkaisumenetelmien periaatteiden mukaisina, jos sovittelupalvelut siirretään oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteyteen?

Sovittelupalveluiden tuottamisessa pitää jatkossakin ottaa huomioon se, että sovittelun erityispiirteet säilytetetään. Koulutuksen saaneet vapaaehtoiset sovittelijat toteuttavat varsinaisen sovittelutyön rikosoikeusjärjestelmän ulkopuolella sovittelun ja vaihtoehtoisen konfliktinratkaisun periaatteiden mukaisesti.

Millä keinoin vapaaehtoisten sovittelijoiden toimintaedellytyksiä voidaan vahvistaa oikeusapu- ja edunvalvontapalveluiden yhteydessä?

Oikeusapu- ja edunvalvontasektorilla ei ole vapaaehtoistoimintaa, joten siihen liittyvät sovittelun erityispiirteet pitää huomioida erikseen. Tällaisia asioita ovat mm. tilojen käyttö virka-ajan ulkopuolella sekä vapaaehtoisten sovittelijoiden rekrytointi, koulutus, vakuuttaminen ja korvausten maksaminen.

Miten arvioitte sovittelun siirron oikeusapu- ja edunvalvonnan yhteyteen vaikuttavan paikallisen, alueellisen tai valtakunnallisen sidosryhmäyhteistyön hoitamiseen?

Sovittelun asiantuntijat pysyvät pitkälti samoina ja sidosryhmäyhteistyö todennäköisesti laajenee entisestään oikeusapu- ja edunvalvonnan alueelle paikallisesti, alueellisesti ja valtakunnallisesti.

Millaisia keinoja ehdotatte oikeusavun esteellisyyden periaatteiden huomioon ottamiseksi ehdotetussa järjestämismallissa?

Esteellisyyssäännösten huomioiminen edellyttää jatkoselvittelyä, mutta esteellisyyteen liittyvät kysymykset eivät kuitenkaan näyttäisi muodostuvan esteeksi sovittelupalvelujen siirtämiselle oikeusaputoimistojen yhteyteen.

Ehdotettu järjestämismalli parantaa sovittelupalveluiden yhdenmukaisuutta ja saatavuutta?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Sovittelupalveluita on yhdenmukaistettu ja saatavuutta parannettu edellisen sovittelulain muutoksen yhteydessä, jolloin valtakunnallinen järjestämismalli siirtyi Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen vastuulle. Nyt ehdotettu järjestämismalli yhdenmukaistaisi vielä enemmän sovittelupalveluita, kun palvelut siirtyisivät paikallistasolla järjestöiltä ja kunnilta valtion järjestämiksi.

Miten arvioitte sovittelupalveluiden siirron vaikuttavan julkisen oikeusavun, yleisen edunvalvonnan sekä talous- ja velkaneuvonnan palveluihin?

Oikeusavun näkökulmasta etuna olisi saada käyttöön sovittelun asiantuntemusta, josta olisi hyötyä oikeusapupalvelujen kehittämisessä sovittelua tukevaan suuntaan.

Pidättekö perusteltuna sovittelun siirrolle suunniteltua aikataulua vuoden 2024 alussa?

Kyllä

Miten perustelette vastauksenne?

Siirto vuoden 2024 alussa on perusteltu, mutta STM:n näkökulmasta sovittelun siirto voitaisiin tehdä jo vuoden 2023 alusta lähtien samanaikaisesti mahdollisesti perustettavan oikeusapu- ja edunvalvontaviraston toiminnan aloittamisen kanssa.

Onko teillä vielä mielessänne ohjausryhmän esitykseen liittyen joitakin riskejä tai etuja, joita raportissa ei ole käsitelty?

STM:n näkökulmasta raportissa on käsitelty sovittelun siirtoa hyvin monipuolisesti ja perusteellisesti, eikä tässä vaiheessa siihen ole lisättävää. Kiitos!

Varhila Kirsi
Sosiaali- ja terveysministeriö

Paavola Meri
Sosiaali- ja terveysministeriö